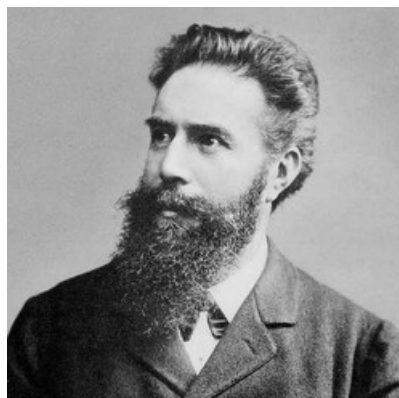

A RÖNTGENOLÓGIA HAZAI KEZDETE

115 évvel ezelőtt 1895. december 22-én Röntgen felvételt készített felesége kezéről. Ezzel megszületett egy új tudományág. Az évforduló kapcsán Szállási tanár úr egy korábbi írását ismételjük meg, mely a röntgenológia hazai indulásának történetét eleveníti fel.

Elekes Zoltán dr. főorvos kollégám rövid és tartalmas cikkben számolt be a Kór-Lap januári számában a röntgen-sugár felfedezésének centenáriumáról.

Annyit viszont a történeti hűség kedvéért meg kell említeni: bár Lénárd Fülöp Pozsonyban magyarnak született, de Philipp Lenard néven kapott Nobel-díjat és a pángermán eszmék legszélsőségesebb képviselőjeként magyarságát megtagadta. Így nincs okunk hazánkfiának tekinteni. Ellentétben pl. Békésy Györggyel, aki soha nem mondott le magyar állampolgárságáról.

Mondandók lényege most mégsem ez, hanem az a hallatlan új iránti fogékonyság, amely a hazai medicinát mindig jellemezte. Ugyanis mielőtt Wilhelm Conrad Röntgen 1896. január 23-án az Orvosi Fizikai Társaság előtt felfedezését ismertette volna, előtte egy héttel, tehát január 16-án a Kir. Magyar Orvos-Egyesület ülésén a zseniális Hőgyes Endre, pesti kór-élettan professzor már megtette. Előadásának címe: „Csontváz photographálás testen keresztül Röntgen szerint”, amelynek summázata az Orvosi Hetilap tárca-rovatában is megjelent. Hőgyes a felvételeket Eötvös Loránd világhírű fizikai intézetében végezte, majd az írta: „tudunkkal az összes hazai és külföldi szaklapok közül legelőbb kerül bemutatásra.”

Igen, mert pl. Poincaré négy nappal később ismertette a párizsi akadémián. Tehát a felfedezőt e téren ő is megelőzte.

Ratkóczy Nándor professzor szerint Hőgyes nem klinikusként megállapította, hogy e módszerrel figyelemmel lehet kísérni a csontosodás időszerű fejlődését, a csonttörések gyógyulását. Továbbá a világirodalomban elsőként mutatott rá, hogy „a sugaraknak, melyek kétségtelenül kémiai tekintetben is hatnak, therapeutikai tekintetben is szerük fog lenni a medicinában”. Hőgyes képe nem véletlenül szerepel Semmelweis és Korányi Sándor között a budapesti Orvosi Egyetem emblémájában. A vestibuláris apparátus működése terén tett korszakos megfigyeléseket, és a veszettség elleni oltás hatásfokát javította. Most pedig kiderült, hogy ő volt a világon a röntgen-sugarak orvosi jelentőségének első felismerője.

Visszatekintve 100 esztendőre: februárban már Nagyváradon is ismertette egy premontrei tanár / Károly Irén József / a rejtélyes sugarak előállításának módját. 1896-ban összesen 15 előadás és írás számol be az X-sugarak tárgyköréből. Ugyebár akkor nem kellett nekünk Európa után epekednünk.

A következő év sem maradt el az előző irodalmi termésétől, mégis másról nevezetes. Egy

szepességi orvos Alexander Béla / 1857-1916 / oklevelet, aki 1882-ben szerzett orvosi oklevelet, apja ösztönzésére hazament rendelőt nyitni. Később Késmárk tisztiorvosa lett.

1897-ben a Szepességi Orvos- és Gyógyszerész Egyesület segítségével röntgen-készüléket vásároltatott. Ettől számítva életét szó szerint az X-sugaraknak szentelte. Külföldi útján felkereste magát Röntgent, majd Lenardot, s a század első éveiben hat alapvető tanulmánya jelent meg a röntgenológia tárgyköréből.

A patológus Pertik Ottó professzor javaslatára a fővárosban Egyetemi Röntgen Intézetet állítottak fel, annak élére 1907-ben Alexander Bélát nevezték ki. Tanszéke azonban akkor még nem volt. Dollinger professzor /sebész/ és Korányi Sándor javaslatára 1908-ban magántanárrá habilitálták. A sugárveszélyes túlhajtott munka következtében kezein rövidesen a röntgenártalom tünetei jelentkeztek, 1913-tól szinte behordatja magát a laboratóriumba. Az első világháború kitörésekor lett rk. tanár, de sajnos nem sokáig. 1916 januárjában egy lázas influenza szövődménye könnyen győzte le a csekély ellenálló képességgel bíró szervezetét. Neve rákerült a sugáráldozatok hamburgi oszlopára.

A gerincoszlop fejlődéséről német, a lueszes csontelváltozásokról magyar nyelvű közleménye jelent meg. A vese röntgenvizsgálatairól is ő írta az első monográfiát. A plasticus röntgen-kép / a csontok és lágyrészek együttes felvétele / tőle származik, a csontok mozgásáról szóló tanulmánya a funkcionális röntgendiagnosztika kezdetét jelenti.

Érdekes, hogy az első önálló Röntgen tanszéket nem a fővárosban, hanem Debrecenben állították fel. Alexander intézetét 1917-ben kettéosztották. Elischer Gyula részlegében inkább a klinikai diagnosztikával, a Kelen Béláéban sugárfizikával és terápiával foglalkoztak. Elischer Gyulát 1922-ben a Debreceni Egyetem Önálló Röntgen tanszékére nevezték ki, a főváros két intézetét összevonták, Kelen Béla irányítása alatt. Elischer 1929-ben hunyt el, szintén sugárártalom következtében, utána intézetét a sebészet keretébe olvasztották. Viszont Kelen Béla katedrája pont abban az esztendőben önállósult. Ő 1941-ben 70 évesen vonult nyugalomba, s intézetére majdnem az a sors várt, mint Elischer Gyuláéra. Végül 1942-ben Ratkóczy Nándor került az Egyetemi Központi Röntgen Intézet élére, s látta el feladatát 1962-ig.

Meggyőződésünk szerint a két világháború közti megtorpanásért is Trianon a felelős. Attól függetlenül Högyes Endre, Alexander Béla, Elischer Gyula, Kelen Béla és Ratkóczy Nándor beírta nevét a röntgenológia történetébe.

Van kikre felnézni a fiataloknak !

Szállási Árpád dr.
1996. június